

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/85/2007

STOSUNEK POLAKÓW DO DEMOKRACJI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

Opinie Polaków związane z percepcją ustroju demokratycznego badamy od pierwszej połowy lat dziewięćdziesiątych. W majowym sondażu¹ postawiliśmy pytania, które w istotny sposób dotyczą dwóch wymiarów społecznego postrzegania demokracji. Pierwszym z nich jest ocena demokratycznej praktyki, drugim zaś stosunek do demokracji jako pewnej formuły rządzenia, czyli wartości, idei politycznej.

Zacznijmy od praktycznego wymiaru, a więc od oceny tego, jak funkcjonuje demokracja w Polsce. Niespełna co trzeci ankietowany (32%) wyraża w tej kwestii zadowolenie, w tym tylko co setny (1%) jest bardzo zadowolony. Ponad połowa społeczeństwa (54%) krytycznie ocenia funkcjonowanie demokracji w naszym kraju, z czego co dziesiąty (10%) przyznaje, że jest bardzo niezadowolony.

Odnosząc te oceny do wyników sondaży z końca 2006 roku oraz z kwietnia tego roku można zauważyć, iż liczba zadowolonych z funkcjonowania demokracji właściwie nie uległa zmianie (różnice w granicach 1–2 punktów), natomiast zmniejszyła się grupa deklarująca niezadowolenie (odpowiednio o 4 i 5 punktów).

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Wskazania respondentów według terminów badań																					
	XI '93	V '95	X '95	XI '96	X '97	V '98	III '99	XII '99	IV '00	X '00	XI '01	III '02	III '03	VII '03	V '04	XI '04	IX '05	XI '05	II '06	XI '06	IV '07	V '07
	w procentach																					
Zadowolony(a)	36	24	30	44	40	41	28	35	27	37	34	24	22	20	21	26	32	34	40	30	31	32
Niezadowolony(a)	52	67	58	47	50	46	62	56	64	51	53	64	67	71	68	63	58	56	46	58	59	54
Trudno powiedzieć	12	9	12	9	10	13	10	9	9	12	14	12	11	9	11	12	10	10	14	12	10	14

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (204) zrealizowano w dniach od 11 do 14 maja 2007 roku na liczącej 946 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

W kwietniowym sondażu stosunkowo wielu zadowolonych z funkcjonowania demokracji było w najmłodszym pokoleniu (w wieku od 18 do 24 lat)². Obecnie najwięcej pozytywnych ocen jest w starszej grupie wiekowej (25–34 lata). Ponadto zauważalny jest wpływ poziomu wykształcenia na postrzeganie demokratycznej praktyki – ogólnie rzecz biorąc im wyższe wykształcenie, tym częściej deklarowane zadowolenie z funkcjonowania demokracji.

Percepcja demokratycznej praktyki jest zależna także od oceny własnych warunków materialnych – osoby, które dobrze oceniają swoją sytuację bytową, częściej pozytywnie odbierają działanie demokracji. Nie bez znaczenia pozostaje również ogólna ocena materialnych warunków życia ludzi w Polsce (V Cramera = 0,20). Bardzo dobre i dobre oceny tych warunków przekładają się w znacznym stopniu na zadowolenie z demokracji (59%). Połowa badanych, którzy wyrażają opinię, iż warunki życia ludzi w Polsce są „takie sobie”, należy do grupy niezadowolonych z działania tego systemu, najwięcej zaś negatywnych ocen wystawianych demokracji jest wśród osób, które postrzegają położenie bytowe innych Polaków jako złe i bardzo złe.

Tabela 2

Jak Pan(i) ocenia materialne warunki życia ludzi w Polsce?	Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?		
	Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Bardzo dobre i dobre	59	33	8
Ani dobre, ani złe (takie sobie)	37	50	13
Złe i bardzo złe	20	64	16
Trudno powiedzieć	15	38	47

Pozytywną ocenę demokratycznej praktyce częściej wystawiają zwolennicy prawicy niż centrum czy też lewicy. Niemniej co druga osoba o poglądach prawicowych (51%) ma zastrzeżenia do funkcjonowania demokracji w Polsce. Najwyższy zaś odsetek niezadowolonych z obecnego kształtu demokracji jest wśród osób o orientacji lewicowej.

Wskazania w potencjalnych elektoratach Prawa i Sprawiedliwości, Platformy Obywatelskiej oraz Lewicy i Demokratów w dużym stopniu odzwierciedlają tendencję, którą

² Zob. komunikat CBOS „Demokracja – oceny i postawy”, maj 2007.

obserwujemy w przypadku wyżej wspomnianych kategorii poglądów politycznych. Osoby, które obecnie zagłosowałyby na PiS, w większości mówią o zadowoleniu z funkcjonowania demokracji. W potencjalnych elektoratach PO i LiD większość wyraża niezadowolenie z jej obecnego stanu.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty*	Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?		
	Zadowolony(a)	Niezadowolony(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	55	36	9
PO	37	56	7
LiD	29	61	10
Niezdecydowani, czy głosować	20	63	17
Niezamierzający głosować	30	49	21

* Nie uwzględniono wyników dotyczących elektoratów LPR, PSL i Samoobrony ze względu na ich małe liczebności w próbie

Czy demokracja jest najlepszym spośród ustrojów i czy ma przewagę nad innymi formami rządzenia? Większość Polaków (59%) odpowiada twierdząco na tak postawione pytanie (wśród nich 13% to odpowiedzi zdecydowane, a 46% – umiarkowane). Jedna piąta dorosłych nie podziela przekonania, że demokracja ma przewagę nad innymi formami sprawowania władzy.

W stosunku do pomiaru z zeszłego miesiąca nastąpiła pewna zmiana. Mniej osób niż w kwietniu (o 4 punkty) prezentuje pozytywny pogląd na demokrację, a przy tym nieco wzrosła grupa badanych kwestionujących stwierdzenie, że jest to najlepsza forma rządzenia (o 3 punkty).

Tabela 4

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	X '92	VI '93	XI '93	V '95	IX '95	X '95	XI '96	X '97	III '99	IV '00	X '00	XI '01	III '02	V '04	II '06	XI '06	IV '07	V '07
	w procentach																	
Zgadzam się	52	62	61	67	61	71	67	63	64	71	70	63	66	60	61	62	63	59
Nie zgadzam się	15	11	16	17	17	12	12	16	19	12	12	17	14	18	15	18	16	19
Trudno powiedzieć	33	27	23	16	22	17	21	21	17	17	18	20	20	22	24	20	21	22

Przekonanie, iż demokracja jest najlepszą formą rządzenia, częściej podzielają osoby lepiej wykształcone i – co zasadniczo z tym się wiąże – więcej zarabiające oraz zadowolone z własnych warunków materialnych. Można również zauważyć, że istnieje pewna zależność (V Cramera = 0,12) między postrzeganiem materialnych warunków życia ludzi w Polsce a stosunkiem do idei demokracji. Osoby lepiej oceniające warunki bytowe innych Polaków częściej zgadzają się z tym, że demokracja ma przewagę nad pozostałymi formami rządów, jednak ci, którzy określają te warunki jako „ani dobre, ani złe” lub też po prostu jako złe, nie tyle częściej są wśród przeciwników tego twierdzenia, ile w większej mierze nie mają w tej kwestii wyrobionej opinii. Należy podkreślić, że ocena postrzegania warunków życia innych ludzi jest słabiej związana ze stosunkiem do idei demokracji niż z diagnozą dotyczącą jej praktycznego działania.

Tabela 5

Jak Pan(i) ocenia materialne warunki życia ludzi w Polsce?	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Bardzo dobre i dobre	72	16	12
Ani dobre, ani złe (takie sobie)	63	17	20
Złe i bardzo złe	52	21	27
Trudno powiedzieć	34	21	45

Poglądy polityczne nieco inaczej kształtują percepcję idei demokracji niż ocenę jej funkcjonowania. Najwięcej bowiem osób zgadzających się z poglądem, iż demokracja stoi wyżej od innych ustrojów, jest wśród zwolenników lewicy, a nieco mniej – wśród utożsamiających się z prawicą czy też z centrum.

Jeśli chodzi o potencjalnych wyborców, to najwięcej postaw prodemokratycznych odnotowujemy wśród tych, którzy obecnie zagłosowaliby na LiD; nieco rzadziej takie stanowisko wobec demokracji podzielają potencjalni wyborcy PiS i PO. Można też zauważyć, że w elektoracie PO jest stosunkowo wysoki odsetek osób (20%), które nie zgadzają się z poglądem o wyższości demokracji nad innymi formami rządzenia, podczas gdy wśród sympatyków PiS jest stosunkowo dużo osób niemających na ten temat zdania.

Tabela 6

Potencjalne elektoraty*	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	70	13	17
PO	72	20	8
LiD	76	13	11
Niezdecydowani, czy głosować	57	16	27
Niezamierzający głosować	47	23	30

* Nie uwzględniono wyników dotyczących elektoratów LPR, PSL i Samoobrony ze względu na ich małe liczebności w próbie

Ludzie zadowoleni ze stanu demokracji w zdecydowanej większości (81%) przyznają, że ma ona przewagę nad innymi formami rządzenia; zaledwie 6% z nich jest przeciwnego zdania. Jednak także wśród niezadowolonych z kształtu obecnej demokracji ponad połowa (56%) wyraża przekonanie, że jest to ustroj lepszy od innych, choć 28% kwestionuje to stanowisko.

Tabela 7

Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?		
	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Zadowolony(a)	81	6	13
Niezadowolony(a)	56	28	16
Trudno powiedzieć	23	13	64

Co zmieniło się w stosunku do demokracji w ciągu ostatniego półrocza? Bez wątplenia wart uwagi jest spadek liczby osób niezadowolonych z funkcjonowania demokracji, choć nie przekłada się on w dokładny sposób na wzrost odsetka ocen pozytywnych. W tej perspektywie ciekawa jest zmiana, która daje się zauważyć w postawie Polaków wobec wartości demokratycznej formy rządzenia. Ogólnie rzecz biorąc pogląd, który wyznacza demokracji nadrzędne miejsce wśród innych ustrojów, stał się mniej popularny, nadal jednak podziela go większość społeczeństwa.

Opracował

Michał FELIKSIĄK

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc jest Pan(i) zadowolony(a) czy też niezadowolony(a) ze sposobu, w jaki funkcjonuje demokracja w naszym kraju?

(%)

	Zadowolony	Niezadowolony	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	32	54	15	944
Płeć				
Mężczyźni	34	56	10	443
Kobiety	29	51	19	501
Wiek				
18-24 lat	29	55	16	140
25-34	40	47	13	156
35-44	31	59	10	131
45-54	32	59	9	190
55-64	23	63	14	145
65 lat i więcej	35	40	25	181
Miejsce zamieszkania				
Wies	32	51	17	356
Miasto do 20 tys.	27	61	12	128
20-100 tys.	29	51	19	195
101-500 tys.	35	55	10	167
501 tys. i więcej mieszk.	35	55	10	97
Wykształcenie				
Podstawowe	27	49	24	280
Zasadnicze zawodowe	32	55	14	248
Średnie	34	55	11	322
Wyższe	38	59	3	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	31	66	3	51
Prac. umysł. niż. szczebla	36	57	7	79
Pracownicy fiz.- umysł.	32	59	8	70
Robotnicy wykwalifikowani	33	58	9	97
Robotnicy niewykwalifik.	24	52	23	50
Rolnicy	41	49	10	50
Pracujący na własny rach.	29	61	10	30
Bierni zawodowo				
Renciści	20	56	24	73
Emeryci	31	50	18	230
Uczniowie i studenci	38	47	15	53
Bezrobotni	30	49	21	108
Gospodynie domowe i inni	36	48	16	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	33	62	5	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	39	54	6	63
sekt. pryw. poza rolnict.	29	58	13	195
prywatnym gosp. rolnym	37	50	13	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	27	66	7	64
301-500	29	62	9	108
501-900	32	53	16	196
901-1200	32	55	12	104
Powyżej 1200 zł	39	54	7	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	23	62	15	242
Średnie	30	54	17	433
Dobre	42	46	12	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	30	46	24	68
Raz w tygodniu	32	53	15	472
1-2 razy w miesiącu	35	49	17	153
Kilka razy w roku	30	62	9	158
W ogóle nie uczestniczy	28	60	12	91
Poglądy polityczne				
Lewica	28	65	7	152
Centrum	34	56	10	276
Prawica	42	51	7	258
Trudno powiedzieć	21	47	32	256

Tabela 2. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że demokracja ma przewagę nad wszelkimi innymi formami rządów?

(%)

	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	59	19	23	944
Płeć				
Mężczyźni	68	19	13	443
Kobiety	51	18	31	501
Wiek				
18-24 lat	63	18	19	140
25-34	67	19	14	156
35-44	65	16	19	131
45-54	65	17	17	190
55-64	48	26	26	145
65 lat i więcej	46	17	37	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	57	17	26	356
Miasto do 20 tys.	55	21	24	128
20-100 tys.	55	19	26	195
101-500 tys.	64	21	15	167
501 tys. i więcej mieszk.	68	19	13	97
Wykształcenie				
Podstawowe	43	18	39	280
Zasadnicze zawodowe	59	21	20	248
Średnie	67	17	16	322
Wyższe	76	19	5	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	80	16	4	51
Prac.umysł.niż.szczebła	70	18	11	79
Pracownicy fiz.- umysł.	54	24	22	70
Robotnicy wykwalifikowani	72	16	12	97
Robotnicy niewykwalifik.	59	21	20	50
Rolnicy	71	14	15	50
Pracujący na własny rach.	67	27	6	30
Bierni zawodowo				
Renciści	40	27	32	73
Emeryci	50	19	31	230
Uczniowie i studenci	69	16	15	53
Bezrobotni	54	12	34	108
Gospodynie domowe i inni	48	21	31	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	67	21	12	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	72	18	9	63
sekt. pryw. poza rolnict.	68	17	15	195
prywatnym gosp. rolnym	67	16	17	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	54	18	28	64
301-500	55	25	20	108
501-900	57	21	23	196
901-1200	69	17	15	104
Powyżej 1200 zł	76	13	11	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	21	25	242
Średnie	54	19	27	433
Dobre	71	16	13	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	49	21	30	68
Raz w tygodniu	59	16	25	472
1-2 razy w miesiącu	61	18	21	153
Kilka razy w roku	65	23	12	158
W ogóle nie uczestniczy	54	23	23	91
Poglądy polityczne				
Lewica	71	22	8	152
Centrum	65	18	17	276
Prawica	66	23	11	258
Trudno powiedzieć	38	14	48	256